

Irak Savaşı ve Türkmenler

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar,Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Irak Savaşı ve Türkmenler İRAK SAVAŞI VE TÜRKMENLER

Körfez savaşına gezeğenimizde ciğeri parçalanmayan insan yok olsa gerek. Büyük veya küçük, uzak veya yakın farketmez, dünyanın herhangi bir yerinde başlayan savaş insana karşı olduğu için tüm insanlığı hedef alıyor. Aslında savaşın kılığı böyle. Bu günlerde böyle savaşın içine sürüklenen bizim kardeşlerimiz olan türkmenlerin de kanı akıyor, çünkü onların büyük kısmı Irak'ın petrol üretilen illerinde yaşıyor ve bombardiman altında kalmaya maruz bırakılıyor.

Kader, sonra Orta Çağ savaşlarınınin kara poyrazı ve sonu gelmeyen göçler Büyük Türkmen Milletinin bir kısmını tüm Doguya: Çinden ve Hindistandan ta Anadoluya ve Filistine kadar yaymış. Irak türkmenlerinin büyük etnik omurgası işte böyle ortaya çıktı.

Antik Çağlardan veya Orta Çağlardan beri Irak'ın ve Türkmenistan'ın ekonomik ve medeni ilişkileri kesin etnik bağlılığın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İlk türk dilinde konuşan gruplar Irak'a Türkmenistandan Orta Çağların başlanğıç devirlerine kadar geçmiştir. Türk göçlerinin ikinci büyük kısmı Türkmenistan'ın arap hilafetine katılmasından sonra gerçekleşmiş. Orta Çağ arap tarihçisi Taberi arap komutanı Abdullah bin Ziyad'ın Horasanı fethetmesinden sonra bu yerlerden en iyi türk süvarilerininin iki birimini Irak'a gönderdiğini, gönderilen türkmenlerin üzerine Basra limanınınin güvenliğini korumak vazifesininin yüklendiğini yazıyor. Horasan'ın Abdullah bin Ziyad'tan sonra gelen valisi Abdullah bin Tahır ise her sene iki bin türk askerini Irak'a göndermiştir.

Türkmen aşiretlerinin Irak'a göç etme serisininin en büyük bölümü Mervli Selçukluların bu ülkeyi fetheden devrine denk geliyor. Aynen 15. yüzyıldan başlaayan Bizans kaynaklarında da Irak ve Anadolu türkmenlerininin sözü geçmeye başlıyor.

Selçuklu Türkmenleri 1040 yılından beri İrak'a girmeye başlamışlar ve 1055 yılında bu ülkeyi tamamen fethetmişler. Onlar 1055 yılında Bağdat'ı ele geçirmişler. Selçuklu Türkmenlerinin komutanı Toğrul Bey Abbasi Halifesini kendine «Sultan» ünvanını vermenin mecburiyetinde bırakmıştır. Bununla birlikte Anadolu, Suriye, Azerbaycan, Ermenistan tamamen Selçuklular'ın eline geçmiştir. Türkmenler bu yerlerde Büyük Selçuklu imparatorluğu adıyla büyük devleti kurmuşlar. Bu devirlerde Türkmenler Orta Doğu'nun tüm illerini yurt edinmişler.

Şimdi Türkmenler çoğunlukla İrak'ın Kuzeydogu ve Merkezi vilayetlerinde (Livlerinde ve Muhafizlerinde) yaşıyorlar. Onların obalarına Kerkuk, Musul, Süleymaniye, Erbil, Hama, Bağdat Livlerinde karşılaşmak mümkün. Onlar 'Türkmen Kuşağı'na benzer şekilde bölgede yerleşmişler. Bu bölge kuzeyde Telafer Kadi'sindeki Şıbık ve Raşidiye obalarından başlayan, sonra Altunköprü, Taze Hurmatı, Tuzhurmatı, Dakuk Nahiyelerinden geçen Bayat, Kifri, Şehriban (El-Muktediye), El-Mansuriye, Deli Abbas, Kazaniye obalarını da kendine katarak, merkezden Erbil ve Kerkuk Livlerine kadar uzayıp gidiyor ve ülkenin güneyindeki Mendeli Kadisinde tamamlanıyor. «Türkmen Kuşağı» bir bakımdan arap ve kürt nüfusun arasını ikiye bölen etnik sınır olarak da gözükyor.

İrak Türkmenleri'nin nüfus sayımını ancak varsayımlarla söylemek mümkün. Nüfus sayımının verilerinde, demoğrafik ve cuğrafik kaynaklarda ve tarihi kaynaklarda İrak Türkmenleri'nin nüfusu ile ilgili kesin bilgiler yoktur. Bazı kaynaklar Türkmenleri 140.000'den 700.000'e kadar diyerek gösteriyor. İrak Türkmenleri 1959 da: 120.000, 1983 da: 200.000, 1987 de: 220.000, 1991 Ocak ayının ilk gününde: 233.000 adam olarak gösterilmiş.

Irak ve (eski) SSCB türkmenlerinin aşiretlerinde'de birçok benzerlikler var. Meselâ Türkmenistanda yaşıyan Bayatlar ve Bayındırlar ayrı aşiret olmakla birlikte büyük Gökleng aşiretinin içindeki boy olarak da karşımıza çıkıyor. Yive (İva) Köpet Dağ bölgesinde yaşıyan Türkmenlerin Anevli aşiretinde Eyve boyu, Çarcev (şimdiki Lebap) ve Buhara

vilayetlerinde ayrı Uva aşireti olarak görülüyor. Utamuş boyu Teke Türkmenlerinin bir bölümüdür. Tekeler İrakta'da Türkmenistanda'da (Türkiyede'de) yaşıyorlar. İrak'lı Karagözlüler ise Türkmenistanda yaşayan Tekelerin Garagözler ile bağlıdır. Barak boyu Hazar yakasında oturmuş Yomutların ve Daşoğuz Yomutlarının (Barak, Garabarak) içinde karşımıza çıkıyor. İrak'ın Salurlar'ı ve Karamanlıları Türkmenistan'ın Salurları ile genetik olarak ilişkilidir. Karakoyunlular Lebap vilayetinde yaşayan ersari kardeşlerimizin içinde de var. Tüm bu gösterilenler İrak ve Türkmenistan Türkmenlerinin etnik bağının o kadar çok güçlülüğünden haber veriyor.

Kaderin emriyle Türkmen kardeşlerinden ayrı yaşamalarına ramen İrak türkmenleri kendilerine has etnik hafızalarını, türkmen dilini, medeniyetini zarara ugratmadan korumayı başarmışlar. Tarih boyunca onlar kendilerini assimile etmeye çalışan zulumlara karşı mücadele etmişler. 19. yüzyılda Abdullah Sâfı (1828-1898) İrak'ta Türkmen dilinin ilk sözlüğünü çıkartmıştır. Çıkartılan yeni sözlük Tek Türkmen edebi dilinin büyümesine ve bununla birlikte Orta Doğu'nun biri birinden ayrı yaşayan Türkmen gruplarının birleşmesine yardım etmeliymiş.

Tarihte tüm İrak Türkmenlerinin merkezi sanılan Kerkük'ta 1872'den başlayıp Türkmen dilindeki ilk dergi «Nacima» («Yıldız») çıkmaya başlıyor. Kerkukta 1930 yılında «Kerkuk gazetesi» diye Türkmen gazetesi çıkmaya başlıyor. Daha sonra «Al-Afak», «Al-Başır», «Al-Aha», «Maarıf» ve sayrı gazeteler çıkıyor. İrak'ta Türkmen dilinde göz yumulmayacak kadar Büyük Türkmen Edebi Mirası var. 1991 yılında «İrak Türkmen Edebiyatı'nın Tarihi» diye iki cilt yayınlandı. İrak Türkmenlerinin Tarihi, onların edebiyatı, türküleri ile ilgili daha nice kitaplar yazıldı. İrak Türkmenleri 1074 yılının Ocak ayında medeni otonomyasının bazı haklarını kazanmıştı. Türkmenlerin yaşayan yerlerinde Türkmen dilinden okutulmaya başlandı. Maarıf Bakanlığı ayrı Türkmen Müdürlüğünü açtı. Medeniyet Bakanlığı'nın yanında ise Türkmen Medeniyeti ile ilgili komitenin işi yola konuldu.

Şimdiki devirde Türkmenistan'ın tüm kamuoyu Körfezde ortaya

çıkmiş askeri faaliyetler sebepli kendilerinin İrak'lı kardeşlerinden endişelenmeye başladı.

«Vatan» kamu birliğinin beyannamesi aynen İrak'lı Türkmen kardeşlerimiz ile ilgilidir. Beyanname Türkmen kamuoyunun Körfezdeki eskalasyon ve beklenilmedik sonuçları doğuracak faaliyetlerini durdurmak ve burada ortaya çıkan sertlikleri barış yoluyla, diplomatik yollarla çözüme kavuşturmanın yollarını öneriyor. Onun için de Türkmenistanlılar Bakı'lı gazetecinin «Komsomolskaya Pravda» gazetesinde yayınlanan (1991, 26 Aralık) «Saddam ve Gomora» makalesini hayretle karşıladılar. Makalede İrak'ta asla Türkmen diye bişey yoktugunu ve kendilerini «Türkmen» diye atlandırıranların aslında... Azerilerdigini iddia ediyor. Özellikle A.Mursaliyev'in bu makalesinde şöyle cümleler geçiyor: «Aslında SSCB'de İrak'taki meşru rejimden en büyük zararı Azeriler gördüler. Ayrı ayrı kaynaklara göre İrak'ın kuzeydogusunda kendini Türkmen sanan Azerilerin 200.000'den 500.000'e kadarı yaşıyor. Bağdat rejimi onların tepesinden ölüm makinesi olarak indi. Saddam 16. yüzyılın büyük azeri şairi Muhammet Fuzuli'nin türbesini yıktı...»

«Komsomskaya Pravda» gazetesi'nin Bakı şehrindeki habercisine İrakli Türkmen kardeşlerimizi (sanki bizden ayrı bir milletmiş gibi!) Azeri diye ilân etmeye hangi zaruriyetin gerekli olduğunu biz düşünmekte zorluk çekiyoruz. Dünyanın demografik kaynaklarının hemen hepsinde, BM'nin her yıl yayınlanan demografik yayınlarında Türkmenler aynen TÜRKMENLER diye atlandırılıyor. Aslında İrak Türkmenlerinin hiç birisi de kendini Türkmen etnos'undan ayrı düşünmüyor. Belki bu önceden hazırlanmış delilleri iyi «pişirmek» için lazım olmuştur? Hal böyle olursa o zaman bu delili haram aşçı «pişiriyor». Hangi fikire hizmet etse bile A.Mursaliyev'e Büyük bir Milleti dünyanın etnografik haritasından silmeye, bir Milleti bölmeye ve bir Milletin adını degışdirmeye kim hak vermiştir? Kimden cesaret alarak bunu yapmıştır acaba?

Bu gün en kritik durumların ortasında bizim yurttaşlarımız olmasaydı, türkmen kardeşlerimiz bombalar'ın altında ölmeseydi ve asla savaş olmasaydı daha memnun olurduk. Ama maalesef

oralarda yaşayan kardeşlerimiz ölmeye devam ediyorlar. Biz bunun gibi makalelerin yayınlanmasına ve Büyük Türkmen şairi Muhammet Fuzuli'nin Türkmen şairlerinin arasından silinmesine şiddetle karşı ıkıyoruz. (Büyük Türk düşünürü Ebulfeyz Elçibey'i gasp ederek onun yerine geçen) Haydar Aliyev'in devrinde Türkmen şairi Nesimi «Büyük Azeri şairi» olarak ilân edildi, onun için Baki'de büyük tiyatro oyunu sahneye koyuldu. (Maalesef) bizim kamuoyumuza ise buna ses çıkartmamak emri verildi. Bundan böyle bunun gibi durumlara firsay yaratmak olmaz. Tarihi gerçeklere ve olaylara dört gözle ve gerçekçi bakmak lazım.

Türkmenistanlı tüm Türkmenlerin ve başka ülkelerde yaşıyan Türkmen kardeşlerimizin adından biz «Komsomolskaya Pravda» gazetesinde bu makalenin hatalı makalediği hakkında haber vermesini talep ediyoruz!

Dr. Marat DURDIYEV.

«Edebiyat we Sungat» («Edebiyat ve Sanaat») gazetesini. 1991, řubat 8. Taryhy makalalar